

עלון תורני הרצני תורה

הדלקת נרות

ירושלים 6:27

תל אביב 6:42

צאת שבת

ירושלים 7:39 / ר"ת 8:16

תל אביב 7:41 / ר"ת 8:18

יו"ל ע"י ביהמ"ד וכולל אברכים דרכי תורה - וכולל שערים המצויינים - רחובות

דבר המערכת

א-ל-ו-ל !!!

מאורות הפרשה

הרה"ג רונן גולן שליט"א
ראש כולל "שערים המצויינים"
ומח"ס "רינונה של תורה"

כסאו של שלמה המלך ופרשת שופטים

במדרש (דב"ר ה, ו) מובא שבכסאו של שלמה היו ו' מעלות כנגד ו' ציונים שנאמרו בפרשתנו, והיה הכרוז עומד לפניו, וכשעלה במעלה הראשונה היה קורא "לא תטה משפט", וכן בשאר המעלות היה קורא "לא תכיר פנים, לא תקח שוחד, לא תטע לך אשירה, לא תקים לך מציבה, ולא תזבח לה' אלקיך".

והקשה הכלי יקר, שלכאורה אין קשר בין הציונים לא תטע ולא תזבח ולא תקים, לכסא שלמה אשר הוכן למשפט. שהרי איסורים אלו אינם מענין הדין והמשפט, ושייכים הם בעבודה זרה או בענין הקרבנות.

ויש ליישב על פי דברי המשך חכמה (בפרשתנו) שעובדי העבודה זרה היו מקריבים קרבנות לאלילים בחושבם שעל ידי כן ישפיעו להם מזל ופרנסה. אך לפי האמת אין בהם כח להועיל. ומשום כך נתייחד לע"ז השם "אשירה" על אף שיש לה עשרה שמות מגונים (תו"כ קדושים יא'), ומשום ש'אשירה' היינו שמתאשרת מאחרים נפירש החפץ חיים (שם), שמתחזקת מאחרים שצריכים לסומכה ולהעמידה] ושם זה מסמל את ההבל שבע"ז שהרי כל כחה תלוי בעובדיה וכיצד תשפיע להם ברכה.

אך ענין הקרבנות שונה בתכלית שהרי "החפץ ה' באלפי אילים", ובדאי שאין הבורא מושפע מאומה ואין נוסף בו שלימות חלילה מהנבראים, והוא בעצמותו בלא שינוי כמו שהיה טרם שהמציא הנמצאות.

ועל פי זה יתבאר איסור נטיעת אשירה אצל המזבח, שהנה ההבדל המהותי שבין הדומם לבין הצומח והחי הוא שהדומם אינו ניזון ולא שייך בו ריבוי ותוספת, ואם נמצא אבן שגדלה יותר מגודלה הראשוני, היינו בסיבת מה שנדבקו בה חלקי עפר שנתקשו ונהפכו לאבן, אך לא מעצמה נתרבתה וגדלה. אמנם הצומח והחי ניזונים וגדלים ומוסיפים שלימות תמיד.

ולהורות כוונה זו נצטוונו לעשות מזבח אבנים ללא שום עץ, כדי שנדע שכמו שהמזבח העשוי מאבן אינו צריך מים ומזון, כך ענין הקרבנות אינו לסיבת הזנה ותוספת לשלימותו ית'. וזהו שנאמר "לא תטע לך אשירה כל עץ, אצל מזבח ה' אלקיך אשר תעשה לך", שהמזבח והקרבנות הם לך ולצרכך בלבד. ולכן אף שהאיסור "לא תטע לך אשירה כל עץ" הוא בכל עץ, נקט הכתוב בדוקא אשירה, כי שם זה מעיד שהיא ניזונית ע"י השפעת עובדיה. וזהו תורף איסור נטיעת עץ במזבח, להורות שאין ענין הקרבנות כן ואין בהם שום השפעה ע"י המקריבים.

וזהו הקשר שבין הקרבנות למשפטים, שהרי "המשפט לאלהים הוא" ולא יזכה הדיין לדין אמת אלא אם לא יקבל שום תועלת לנפשו, לא ממון ולא כבוד, וכל מגמתו לדון המשפט לאמתו.

ועל פי זה ביאר המשך חכמה את דברי הגמ' (סנהדרין ז:) "כל המעמיד דיון שאינו הגון כאילו נוטע אשירה בישראל, ובמקום שיש תלמידי חכמים כאילו נטעו אצל המזבח". שהרי דיון שאינו הגון אין דין האמת בראש מעיניו, וכל חפצו בעבור תועלת גשמית בשכר משפטו, והרי זה כאשירה אצל המזבח, שכביכול מורה שיש למזבח טובת הנאה מהקרבנות כענין האשירה.

ולאור זאת יתבאר ענין כסאו של שלמה, שהרי האיסור "לא תטע לך אשירה" מסמל את ענין הדין והמשפט, וזו הסיבה שנסמך לפרשת המשפטים כדי להורות שתכלית הדין אינה בעבור תועלת גשמית, כשם שנאסרה נטיעת אשירה המתאשרת מעובדיה אצל המזבח שאינו מושפע אלא משפיע. ולכן היה מכריז הכרוז את איסור נטיעת האשירה, בעת שעלה שלמה על כסאו, לעשות דין ומשפט.

לפני מספר שנים בחודש אלול, הגיע יהודי לביתו של הגרא"ל שטיינמן שליט"א. בער לו תינה את צרתו בפני הרב: בחלומי בלילה האחרון נראה אליו אביו, ואמר לו שהוא זקוק לזכות. והוא אינו יודע מה לעשות.

הגרא"ל נתן לו כמה עצות. ואולם בעוד האורח הנסער יוצא מן החדר, שמעו בני-הבית את הגרא"ל מהרהר בקול ושואל את עצמו: מדוע הגיע אליו שאלה שכזו בחודש אלול בדיוק לפני הימים הנוראים?

וא החל הגרא"ל להטיף לעצמו מוסר: "אהרן לייב, באלט וועסט דו ווערן א שנורר" (תיכף תהיה קבצן), אתה כבר לא צעיר ובקרוב כשתהיה זקוק לזכויות תצטרך לבוא למישהו בחלום ולומר לו: "אנא, תן לי זכות". אז חאפ אריין! חאפ אריין! (חטוף! חטוף! תורה ומצוות).

את היחס הראוי לחודש אלול נלמד מדברי הגה"צ ר' שלמה וולבה זצ"ל, שכתב: אם היו שואלים אותנו מהו הזמן שכל הבריאה שמחה וחוגגת בו? היינו משיבים שכך יהיה רק כשיבוא המשיח. ומדי האמת? – "שימחו השמים ותגל הארץ, ירעם הים ומלואו, יעלו שדי וכל אשר בו". ומתי? – "לפני ה' כי בא לשפוט את הארץ".

המשפט של הקב"ה מעורר את כל הבריאה לשמחה ולעלוז! בניגוד למשפט בשר ודם, כשהשי"ת יושב לשפוט את עולמו, הוא עושה זאת כדי שנוכח לחיים טובים יותר. ולכן קורא הקב"ה לאדם שיבוא אליו ויחזור בתשובה, כדי שיוכל להשפיע עליו את כל הטובות המובטחות. אם היינו מתייחסים כך לחודש אלול, היינו מחכים לו כבר מהקיץ, אולי אפילו מהחורף, והיה באמת איכפת לנו על כל יום ועל כל שעה של אלול.

הקב"ה מחפש אותנו בכל פינה, מבקש שנשוב אליו בחזרה מאיפה שאנחנו נמצאים, גם אם הגענו אל המקום הכי גרוע שאפשר לחשוב, גם משם הוא רוצה אותנו, ופושט את זרועותיו כדי לחבקנו. על אחת כמה וכמה שאין אנחנו נמצאים במקום הגרוע ביותר.

ועוד נקודה 'אלולית' חשובה לא פחות. ר' דב כץ זצ"ל תיאר בספרו 'תנועת המוסר', כי לקראת הימים הנוראים היו נוהגים בישיבת קלם, לקבוע החלטות: "לקבל כל אדם בסבר פנים יפות". קבלה זו היא אופיינית מאד לימים אלו, באשר דווקא כשאנשים יראי חטא רגילים מתוך חרדת הדין להיות רציניים, זועפים ומתוחים, מכונסים בתוך עצמם, לא שמים לב לזולת – מצאו בקלם לנכון לקבוע באופן מיוחד להתייחס בחיבה, אהבה וכבוד לכל אדם ולהראות להם פנים שוחקות ומאירות.

הבה ננצל את ימי אלול כראוי, וב"ה נזכה לכתיבה והתימה טובה.

שבת שלום !

העלון מוקדש לע"נ: שלמה בן יחיא ז"ל * אברהם בן לאה לייס ז"ל * סעדיה בן יוסף ז"ל * חסיבה בת מסעודה ע"ה * אברהם בן משה וזהרה ז"ל * חיים ויקטור בן רחל ז"ל * שמעון בן מיליה ז"ל * משה בן חלימה וסאלם ז"ל * הרב עובדיה בן יעקב ז"ל * רחל בת ג'ריה ע"ה * שושנה בת עזיזה ע"ה * רונת בת מנטה מרגלית ע"ה * שרה בת זהרה ומשה ע"ה * שאול בן צמח ומרים ז"ל * מתיתיהו בן רחל מלכה ז"ל * שלום בן יחיא ויהודית ז"ל * רחל בת חיה ע"ה * סעדיה בת וזהרה ע"ה * שמואל בן דוד ומרים ז"ל * אברהם בן טאום ז"ל * ת.נ.צ.ב.ה.

בדין חליטה

שאלה: אחר שמלחו והדחתו הבשר, האם צריך גם לחלוט את הבשר במים רותחים?

תשובה: לבני ספרד, וכן לבני אשכנז מותר לבשל הבשר ללא צורך בחליטה כלל.

ולבני תימן - לדעת השו"ע המקוצר, חייבים לחלוט את הבשר במים רותחים קודם הבישול. ולדעת הילקו"י כשעלו לארץ ישראל על דעת להשתקע, יכולים להקל ולבשל ללא חליטה, אך הרוצה להתמיר תבוא עליו ברכה.

באורים ונימוקים

כתב הרמב"ם (פ"ו ממאכ"א ה"י), כיצד עושה - מדיח הבשר תחילה ואח"כ מולחו יפה ופיה ומניחו במלחו כדי הילוך מיל, ואח"כ מדיחו יפה יפה עד שיצאו המים זכים ומשליכו מיד לתוך מים רותחים אבל לא לפושרין, כדי שיתלכך מיד ולא יצא דם. ע"כ. נמצא דהר"מ מצריך מן הדיו לעשות לבשר חליטה, ובמגדל עוז (ה"י) כ' שכן דעת בה"ג ורבים וגדולים מחמירים, ויש לי להורות כן.... ע"כ. והריטב"א (חולין קיג. ד"ה אמר שמואל) כתב ומצוה להניחו בקדירה רותחת לאחר מליחה, כדי שיתלכך מיד כדברי הרמב"ם ז"ל.

וכתב הר"ן (חולין מא: ד"ה דגים) דס"ל להר"מ שאין המליחה מוציאה כל הדם הבלוע בחתיכה, אלא רק את הדם שעל פני הבשר והסמך לו. מאחר דחזינן שגם אחר שיעור מליחה יוצא מוהל מן הבשר והוא יותר מאדים מן הראשון. ועל ידי החליטה נמנע הדם שלא יצא בבשרו. ע"כ. וכ"כ הפרישה (פ"ק כה"י) והש"ך (פ"ק עח') בדעת הר"מ, כדי לחלוט ולצמות הדם שנשאר בתוכו. ע"כ.

והריב"ש (ס' קסה', הביאו הגר"א ס"ק ע"ה) כ' דהר"מ מפרש האי מולייתא (פסחים עד:) [עוף שממלאים בו בשר ונצלה בתוכו] אף בבשר שנמלח, ומשם למד. ע"כ. והיינו מדלא חלקו בגמ' משמע דמירי אף בבשר שנמלח, ובזה דנו בגמ' אי מותר או אסור, משמע דלא יוצא כל הדם ע"י מליחה, ומ"מ הילכתא דשרי (בצלי) במולייתא, מאחר דהאר שואב הדם, אך בבישול כיון שלא יוצא הדם בעי חליטה. והב"ח (פ"ק יז') כ' דהרמב"ם קיבל כך מרביתיו.

אך הראב"ד (בהשגותיו שם) כ' דלא שמענו ולא ראינו מימינו, וכל האדמימות שיצא אחר מליחה ממנו אינו אלא חמר בשר, והמחמיר יותר מכן עליו להביא ראיה. ע"כ.

גם הרשב"א (תוה"ב הארוך, ב"ג ש"ג עג:) כתב דהמליחה מוציאה כל הדם אף מחתיכה עבה מאוד, והציר הנפלט אחר כן לא הוי דם אסור אלא מוהל בעלמא. (וכ"כ הט"ז, ס"ק טז'). ומקורו דהרשב"א מהגמ' (חולין קיב.) רבא אכיל לה וקרי ליה חמר בשר. ע"כ. וס"ל להרשב"א דלאו דוקא ע"י צלי יוצא כל הדם, אלא הוא הדיו במליחה. ע"כ.

גם הר"ן (שם), כ' דאין זו סברא (של הר"מ) נכונה, ובאמת אחר שיעור מליחה כל מה שהוא דם גמור, יצא, ומה שיוצא אחר"כ אינו אלא מוהל אדום ומותר. ועוד דכיון דדם שמלחו אינו עובר עליו לא רצו חכמים להתמיר בדבר כל כך. ע"כ. וכ"כ הר"ה המגיד והריב"ז דלא בעי חליטה. והבית יוסף (ס"ט סעיף יט') (וכ"כ הלכה כיון שכל הני רבוותא חולקים על הרמב"ם כוותיהו נקטינן ומיהו היכא דאפשר טוב לחוש לדברי הרמב"ם ז"ל. והד"מ (פ"ק לח') כ' דמימי לא ראיתי ולא שמעתי מי שחושש לזה.

והשוולחן ערוך (סעיף יט') כתב דאחר שנמלח והודח הבשר מותר ליתנו אף במים שאינן רותחין, ויש מי שמצריך ליתנו במים רותחין. ע"כ. וכ"הש"ך (פ"ק עח') דהביא השו"ע דעה זו דהר"מ (יש מי שמצריך...) לומר דהיכא דאפשר יש לחוש ולעשות חליטה וכמו שכתב בבית יוסף.

אף הסוברים אף דכ"י היכא דאפשר טוב לחוש, מ"מ מאחר ובשו"י כתב בסתם להתיר ללא חליטה, כן היא דעתו לדינא, דקיי"ל סתם ויש הלכה כסתם (עי' ברכי יוסף או"ח סי' סא' שו"י ברכה סק"ב).

ולפי"ז אף הנוהגים כהשו"ע אינם צריכים להתמיר גם היכא דאפשר לעשות חליטה, דמרו לא כתב בשו"ע את ענין החומרא. ע"כ.

והנצי"ב (העמק שאילה, ויקרא שאילתא ס"ח סוף ס"ק יג') כ' דגם להר"מ דבעי חליטה זה היכא שמלחו שיעור מיל, אך בנמלח שעה כמנהג זקנים (הנזכר בהרמ"ב ס"א) כבר יצא כל דמו אף הרמב"ם ולא בעי חליטה. וכ"כ בערוך לחלוט הבשר... ושאין ראוי לשנות. עוד כ' בהערות (שם) דנקטינן סברת הר"מ לחוש לו לכתחילה, מ"מ אנו שנוהגים להשהותו במלח שיעור שעה אחת, א"צ ליתנו ברותחים (הליכו"ע ח"ו עמ' ח').

והרמ"א (סעיף יט') כתב שהמנהג כסברא ראשונה וכן עיקר. והשו"ע המקוצר (ח"ד סי' קלב' סעיף א') כ' דהמנהג המפורסם בקהילותינו לחלוט את הבשר, וכדעת הגאונים והרמב"ם הסוברים שחובה לעשות כן... וחלילה לפרוץ גדר ולשנות מנהג... ובהערות (אות א') הביא שגם דעת השת"ל זקנים שצריך לחלוט הבשר... ושאין ראוי לשנות. עוד כ' בהערות (שם) דנקטינן שענין החליטה הוא חיוב מדינא ממש ולא רק חומרא לכתחילה היכא דאפשר. ע"כ. ועיין ילקו"י (איו"ה ח"א סי' סט' סעיף קסו') שכ' דמשפחות יוצאי תימן שעלו לארץ ישראל לצמיתות יכולים להקל ולנהוג כמנהג ארץ ישראל, ושלא להצריך חליטה לבשר שנמלח. אולם אם ברצונם להמשיך במנהגם לחומרא שלא לאכול בשר אלא לאחר חליטה תע"ב. ע"כ.

בדין צליית כבד

שאלה: קניתי כבד בכמות גדולה ואיני צריך כעת לצלות את כל הכבדים. א. האם מותר להשהותם במקרר ולצלותם אף שיעבור ג' ימים? ב. אם אני מניחם בתא ההקפאה ועובר זמן רב, האם מותר לצלותם ולבשלם אחר הצליה? ג. האם מותר לצלות כבד על פלטה חשמלית?

תשובה: א. מותר להשהות כבד וכן פחל ג' ימים בלא מליחה במקרר, בתנאי שיאכלנו רק צלי ולא יבשלנו לאחר הצליה. חמודי דניאל הובא בפתח"ת ס"ק כו' ובכה"ח ס"ק קצו' יש לציין, שבשר אסור להשהות ג' ימים אף על דעת לאוכלו צלי, כמובא ברמ"א ס"ו סט' סעיף יב' בשם התרוה"ד, שמא יבשלנו אחר צליה. ב. אם מניח כבדים בתא ההקפאה של המקרר (פריז'דר) עד שנקפאים לגמרי, אף שעבר ימים רבים מותר לכתחילה לצלותם ולבשלם אחר הצליה. שו"ת יהוד"ד ח"ו ס"ו י"ט יש ליזהר כאשר קונים כבד עוף או בקר בסופר והוא כבד טרי, לשאול אם עברו ג' ימים מאז שנשחט ועד שקונה, ואפילו אם נשאר עוד יום אחד כדי שיעברו ג' ימים, צריך לדעת שלא הותר לבשלם אלא אם יצלה בתוך היום שנשאר או אם הקפיא הבשר ידע, שלאחר שהפשיר תוך היום שנשאר בלבד הותר לבשלו אחר צליה ואחר כך נאסר לבישול ומותר לצליה ורק בדיעבד אם בישלו - לא נאסר.

ג. א. הרוצה לצלות בשר או כבד בקרקעית התנור באופן שאין אש או על פלטה חשמלית שאין לה שפה סביב, והדם נשפך או מחליק ויורד או שנשרף מחום האש שהוא יותר מ-100 מעלות חום, יש להתיר. ילקו"י או"ח ח"א הלכה ט' עמוד תקי' וכן מותר לצלות ע"ג גריל חשמלי. ב. יש לדעת שצליית כבד חייב לחתוך הכבד שתי וערב וחיתוכו לתחת, היינו להופכו כלפי החיתוך, כמובא בשו"ע סי' עג' סעיף א'.

נימוקים

בדין בשר ששהה ג' ימים ללא מליחה נאסר לבישול. דין זה אינו נמצא בתלמוד ומקורו מהגאונים. כמובא בטור כתבו הגאונים בשר ששהה ג' ימים מעל"ע ללא מליחה נתייבש דמו בתוכו ולא יוצא עוד ע"י מליחה ואין לאוכלו מבושל. ובכ"י הביא דהרא"ש בתשובה כלל כ' ס"י כה' כתב שהרמ"מ התירו בצלי דאף שאינו יוצא כל הדם לחוץ, הוי דם האברים שלא פירש ומותר. ובהגש"ד כתב דמהר"מ אסר לבשלו אף אחר הצליה.

והריב"ש ס"ו פו' כתב בברצלוניא נהגו לאוסרה אף לצלי. וכתב דהיא חומרא גדולה ואף לקדירה (היינו לבישול) מותר, אלא שראוי לחוש לדברי הגאונים במקום שנהגו עכ"ל. וסיים הב"י דלענין הלכה נראה לכתחילה לחוש לדברי האוסרים שלא לבשל אחר צליה ובדיעבד יש לסמוך על המתירים. לכן פסק בשו"ע סי' סט' ס' יב', בשר ששהה ג' ימים מעל"ע בלא מליחה, אין לאוכלו מבושל אלא צלי. ולא יבשלנו אחר"כ ואם בישלו מותר ובהגה אין להשהות בשר ג' ימים ללא מליחה. שיש לחוש שמא יבשלנו תרוה"ד ס' קצא'. כלומר שיש לחוש שמא ישכח ויבשלנו ע"י מליחה. ואין לאסור בצליה מחשש שמא יבשלנו אש"כ דכלל בידינו כל מקום שמותר בדיעבד אין לגזור שמא ישכח. וחשיב גזירה וגזירה. וה"ה בכבד ששהה ג' ימים ללא מליחה, שאסור לבשלו אחר צליה כמש"כ שו"ת צמח צדק והפ"ח ס' עג' ס"ק ט'. והמנהג"י כלל ד' אות ג' שאין להקל. הובא כ"ז ביחוד"ד ח"ו סי' מו' ועיין"ש בהגה שיש ט"ס בדברי הוב"ב צ"ס עג' ס"ק יט' שכתב מותר לבשלו אחר צליה וצ"ל אסור לבשלו במקום מותר כמו שכתב זבח"צ ס' סט' ס"ק קמה' לאסור בשם המנהג"י, דלא כשער אפרים שהתיר.

ובפתח"ת ס"ק כו' כתב בשם החמודי דניאל דכבד מותר להשהותו ג' ימים ואין לחוש שמא יבשלנו דאף אם בישלו בדיעבד, הרי הוא מותר ולא נאסר [וה"ה לכתל שמר"ן פסק בסי"צ דאם בישלו בדיעבד מותר].

ובדבר השאלה על כבדים בתא ההקפאה הפמ"ג בשפת"ד ס"ק נג' אסר לבישול וכ"כ במנהג"י ובכה"ח ס"ק ריג'. אולם עיין בערוה"ש ס"ק עט', כתב דכיוון שהבשר קשה כאבן, לא שייך לומר שהדם מתייבש בתוכו עיין"ש ראיות לזה. הובא בילקו"י או"ח ממר"ן הראשול"צ ושם ציין לדרכ"ת ס"ק נ' דבהפס"מ אף השפת"ד יודה דשרי לבישול עיין"ש. עוד האריך בכח דהיתרא.

ובדבר השאלה לצלות כבד ע"ג פלטה חשמלית הנה ידועה ומפורסמת שיטת הצל"ח מסכת פסחים עד'. וזה לשונו עתה בא לי שאלה כמה פעמים שצלו כבד בתנור גרוף מאש והניחו כבד על חרסו של תנור ואסרתי כי אין כאן מקום לדם לזוב ולא דמי לבישורא אגומרי שיש לו מקום לזוב אבל חרסו של תנור אף שרותח מ"מ אינו אש ואין טעמו לשאוב הדם וגם אין מקום לדם לזוב מיהו הבן איש חי פרשת קדושים ש"ב הלכ' א כתב דמותר לצלות ע"ג תנור גרוף מגחלים משום שתוקף החום לבדו שורף ולא חיישינן שיצא דם ויבלע בבשר וכן"ו בפוסקים והחק"ל ויד אפרים ויש לסמוך ארובא דמתירים דלא כהצל"ח רק אין להתיר לצלות הבשר בתוך מחבת שיש כלי ומפורש בדבריו שאם אין שפה לכלי מותר באופן שהדם יכול לזוב לצדדים ומה שמתחת נשרף במקומן ועיין בילקו"י או"ח ח"א עמוד תקיג' דהתיר לצלות על גבי גריל חשמלי אף שיש ריווח בין הרשת לטס החשמלי כי לא רק גורא משאב שאיב היינו האש שורה אלא החום עצמו שואב הדם ושורפו.

בירושלים שלט מושל רע לב ואכזר. הוא ניצל את היהודים וסחט מהם כספים ככל שיכל. על כל דבר פשוט הטיל מסים כבדים ונאקת עניי ירושלים הגיעה השמימה. אחד המסים היה "מס הקבורה". כאשר נפטר אדם והובל לדרכו האחרונה, הוטל על יורשו לשלם מס.

המושל התגורר ליד הכותל המערבי ומבעד לחלונו יכול היה להשקיף על הדרך ההולכת מן העיר לבית הקברות. ליד חלון זה נהג להתייצב שעות רבות ולפקח על העברת מס הקבורה.

פעם אחת נפטרה אשה יהודיה ענייה מרודה שלא היה ביד יורשיה לסלק את מס הקבורה ועל כן לא יכלו להביאה למנוחות. פנו הללו בנפש מרה אל רבי שלום שרעבי זיע"א ובקשו עצה מפיו. אמר להם הצדיק: התעלמו מהמס והביאו את הנפטרת לקבורה.

קיימו אנשי החברא קדישא אחר מצוותו, ועשו כדבריו. כאשר חלפה הלווייה מתחת לחלון בית המושל הבחין בהם הצורר והוציא ראשו מבעד לסורגי החלון: שלמו את המס! צעק אליהם ולא אעשה בכם שפטים. לבם של המלווים רחב מפחד ואימה. אבל בהיזכרם בדברי הצדיק המשיכו בדרכם.

התקצף המושל וחמתו בערה בו. בזעמו כי רב פקד על אנשי צבאו להתנפל על היהודים החצופים ולהכותם. אנשיו מהרו למלא את חפצו ואצו רצו אל הרחוב לקיים את פקודתו. אולם אז קרה דבר מופלא. כאשר רצה השליט להוציא את ראשו מבין סורגי הברזל שבחלון, לא יכול היה להוציאו. הוא ניסה להעביר בכח את ראשו בין הסורגים, אך לא הצליח בשום אופן למשכו החוצה. מבעד לחלון ראה המושל את מסע הלווייה שנעצר בגלל אנשיו. הוא הבחין בר' שלום שרעבי זצ"ל העמוד בין המלווים, והבין מדוע נעשו הסורגים צרים יותר מהרגיל. צר היה לו לבקש עזרה מהצדיק, אך לא היתה לו ברירה. כשראשו תקוע בין סורגי החלון קרא המושל לרבי שלום ובקשו לחלצו מהמיצר.

נשא הצדיק את עיניו ואמר לו: אם תבטיח לי לבטל מהיום ואילך את המס על הקבורה, אתפלל עליך ואצילך מכלאך. המושל המבוהל מיהר להבטיח שמהיום והלאה יוכלו היהודים להביא את מיתיהם לקבורה ללא חשש, ומיד התרפו הסורגים והתיישרו והאיש הצליח לשחרר את ראשו. מאז אותו יום הוקל מעט ליהודים מקושי ידו של השליט.

משקפי האמונה והספינה

כולנו עוברים קשיים ומשברים, אבל הכל תלוי בצורה שבה אנו מקבלים אותם.

וכדי שנבין את עומק הדברים נפתח בסיפור שישנה לנו את תפיסת החיים. מסופר על זוג שבאו להתגורר בשכונה חדשה ולאחר תקופה שם לב הבעל לתופעה ממש מוזרה. שהשכנה תולה כביסה ממש לא נקייה. יום רודף יום וכל פעם שמסתכל בחלון התמיהה הולכת וגוברת אולי משהו קרה ומכונת הכביסה שלה התקלקלה. והנה ביום שישי לאחר נקיונות האישה נכנס לביתו ושוב הסתכל בחלון לראות האם השכנה ממשיכה בתופעה המוזרה. ואז הרים קולו כדי שאשתו תשמע. איזה יופי איזה נפלא השכנה בטח החליפה את מכונת הכביסה. בואי תיראי איזה כביסה נקייה היא תלתה. הסתכלה עליו אשתו ואמרה בשפה רכה. בעלי היקר היום ב"ה אזרתי כוחות והצלחתי לנקות את החלונות...

נשמע מצחק נשמע מגוחך אבל כל אחד שייך למהלך. לכל אחד ואחד מאיתנו ניתנו במתנה משקפיים של אמונה רק השאלה היא אם אנו מקפידים לנקותם בכדי שנראה ברור את התמונה. וכמו שמובא בגמ' שחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה והיינו כמו אדם שזוכה בסכום כסף כולו נרגש ונלהב ומוכן לברך בשמחה ובטוב לבב כך כשמפסיד צריך להרים ידיו ולהודות על מה שניטל...

וזה משום שאין שום רעה ותקלה מאיתו יתברך אלא שזה רק נראה מטעה ולכן עלינו לנקות את משקפי האמונה ולהאמין שיש מישוה שמנהיג את הבירה וכמו שנראה בסיפור הבא: מסופר על עני מרוד ששמע שיש מעבר לים עיר שהזהב שם ניתן במתנה. בלי היסוסים תפס את הדברים ובא לעבר הספינה כדי לצאת בהפלגה. בכניסה נוכח לדעת כי צריך כרטיס יציאה לאותה עיירה אך דא עקא שאפי' פרוטה בכיסו לא הייתה חזר לביתו וסיפר להם את אשר אירע שלא יצא כיון שלא היה בידו לשלם עבור ההפלגה. מיד כולם נתאספו ומכרו כל אשר להם ואספו עד לפרוטה האחרונה והנה הכרטיס מוכן להפלגה. מיד רץ לעבר הספינה ובדרך נכנס ברגלו מסמר אשר לא במהרה יצא. ותוך כדי כך הספיקה הספינה להרים עוגן ולצאת לדרכה. כל המשפחה התרעמה על המסמר הרע אשר בגללו התנפצה המשאלה. ומיד נהפך להיות שנוא על כל הסביבה. והנה עברו יום יומיים שבוע שבועיים ושומעים שהספינה שיצאה לא עלינו טבעה. קרנו פני המשפחה משמחה אשר אבא נשאר עמם על פני היבשה. ומיד לקחו את המסמר והניחוהו בוטרינה היפה שלא ישכחוהו במהרה. כמובן שכל אחד מבין את המסר הנפלא וזהו שאמרו חז"ל כשם שחייב לברך על הטובה כך חייב לברך על הרעה שהרי הכל תלוי במשקפי האמונה...

מועד במועד

מהלכות חודש אלול

הרב ראובן בן משה שליט"א

- א. ימי חודש אלול ועשרת ימי תשובה הם ימי רצון לפני ה' וכבר דרשו דורשי רשומות "אני לדודי ודודי לי" ר"ת אלול. ועל כן ראוי לכל אדם לפשפש במעשיו ולהרבות בתורה ובמעשים טובים בימים אלו, ולשוב בתשובה שלמה הן בדברים שבין אדם למקום הן בדברים שבין אדם לחבירו.
- ב. מנהג החסידים ואנשי מעשה לבדוק התפילין והמזוזות בחודש אלול ועשרת ימי תשובה (וזה בנוסף לחובה שיש לבדוק המזוזות אחת לג' שנים ומחצה).
- ג. מנהג הספרדים ובני עדות המזרח לקום באשמורת סליחות בכל ימי חודש אלול ובעשרת ימי תשובה. והאשכנזים נוהגים מיום א' שלפני ראש השנה ובלבד שיהיו ד' ימים לאמירת סליחות, ובשנה זו (תשע"א) החל מיום א' כ"ו אלול (ש"ע א"ח תקפ"א א').
- ד. הזמן הראוי ביותר לסליחות הוא באשמורת הבוקר שהוא השליש האחרון של הלילה, ומחצות ואילך הוא גם כן עת רצון לאמירת סליחות. אולם קודם חצות לא יאמר סליחות בשום אופן (חוץ מיום הכיפורים), ואם נמצא בבית הכנסת שאומרים בו סליחות קודם חצות הלילה ישב בדד וידום או שיאמר איזה מזמורים, אך לא ישתתף עימם (שערי תשובה תקפ"א סק"א). ומי שאינו יכול להשכים בעוד לילה לסליחות יכול לאומרים בבוקר לפני תפילת שחרית או לפני תפילת מנחה (חזו"ע ימים נוראים עמ' ו').
- ה. אם אין מניין בבית הכנסת באמירת הסליחות אין היחיד רשאי לומר י"ג מידות של רחמים בדרך תחנונים, אלא יאמר בטעמים כקורא בתורה. וכן אין היחיד רשאי לומר הסליחות שניתקנו בלשון ארמית כגון 'רחמנא' 'מחי ומסי' 'מרנא דבשמיא'. אולם שאר התחנות והוידי רשאי היחיד לאומרים (תורת המועדים ימים נוראים א' י"א). ואם יש מניין בבית הכנסת אך אין אומרים עמו הסליחות, דעת מרן הגר"צ אבא שאול זצוק"ל שיכול היחיד לומר קטעי הארמית לעצמו, דכל ביה עשרה שכניתא שריא.
- ו. המשכים לסליחות צריך לברך ברכות התורה קודם הסליחות מפני הפסוקים הנאמרים בו. (חזו"ע שם עמ' ה')
- ז. השומע סליחות דרך מכשיר הטלפון או הרדיו או בכל אופן אחר שהוא בשידור חי (ואין הפרש זמן בין השידור לשמיעה), דעת מרן הראש"ל רבנו עובדיה יוסף שליט"א (חזו"ע שם עמ' כ"א) שיכול לענות עימם גם י"ג מידות של רחמים וגם אמן של קדיש.
- ח. מנהג האשכנזים לתקוע בשופר בכל יום לאחר תפילת שחרית החל מראש חודש אלול ועד ראש השנה. ויש מהספרדים שנהגו לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת בשעת י"ג מידות שבסליחות ובקדיש האחרון לפני תענו ותעתרו ומנהג יפה הוא (חזו"ע שם עמ' כ"ה בהערה). אמנם בתקיעות אלו שתוקעים בעוד לילה יתנו דעתם שלא יפריעו לבני הבית ושאר השכנים שעדיין ישנים, ולא יצא שכרם בהפסדם ח"ו.
- ט. מנהג יפה לומר מזמור "לדוד ה' אורי וישעי" מר"ח אלול ועד הושענא רבה וכמו שדרשו אורי – בראש השנה, וישעי – היום הכיפורים, כי יצפנני בסכה – רמז לסוכות (מדרש שוחר טוב כ"ז).

רבי משה אהרן פינטו זצ"ל

ביום הושענא רבה שנת תר"ע נולד לר' חיים פינטו זצ"ל בנו משה אהרן, הוא רבינו הצדיק ר' משה אהרן פינטו זצ"ל. עיקר פרשת חייו אופינה סוד והינה בבחינת "נתיב לא ידעו עיני". מאמצים כבירים השקיע להסתיר גדולתו, ואת צדקותו עטף בפשטות ותמימות, אך כאור המתעקש ובוקע מחריכי התריס, כך הפציע אורו הפנימי מבעד לחרכי חומת ההסתר שהקיף עצמו.

כבר במעלליו התנכר נער, ואותות קדושה ניכרו בו מילדותו. מקור איתן היה לכך, שכן מקומו באילן היוחסין של משפחתו היה בבחינת "העשירי יהיה קודש" בהיותו דור עשירי לרבינו יאשיהו פינטו זצ"ל.

בילדותו הרבה להתבודד על חוף ימה של עיר מולדתו – מוגאדור, מתבונן בגלי הים המתנפצים בשצף, גל אחר גל, לחוף ימה של העיר, עושים ציון קונם ללא הרף. משוטט היה על חומת העיר ומביט בתותחנים שכנו הפרוטוגנים להגן על העיר מפני התקפות מן הים. לימים שח לבניו כי יסוריו אלו היוו את התשתית הרוחנית לעבודת בורא במשך ימי חייו. מאותה חומה ומהתותחנים שעליה, הסיק, שעל האדם לבנות לעצמו כלי מלחמה עמהם יאבק מול אויבו העיקרי – היצר הרע. התורה תשמש כחומת מגן המונעת כניסת היצר, והמצוות לתותחנים יהודים את הפולש הרע. מרציפות הגלים והתמדתם, הבין כי לעבודת הבורא באמת זקוקה רציפות והתמדה בלי הפסקה לרגע. דביקות אמיתית ללא שיור. לכן החליט שאין לו ענין בחיי העולם הזה המסיתים ומסיתים את האדם מדבקתו בבורא, ואת כל מהותו וישותו יקדיש לעבודת השם.

דרכם של עבדי ה', ניהון גם ר' משה אהרן בענוה מופלגת, לא היה זה ענוה כלפי חוץ, אלא ענוה אמת פנימית. תחושתו היתה שמצבו הרוחני שיה ערך לכל המסובבים אותו, ואולי אף פחות. לכן, כאשר גדל והתבגר, לא העלה על דעתו כלל את האפשרות לישול על שכמו את עול הציבור, בתמימותו הלך ללמוד את מלאכת הספרות, ולאחר מכן את מלאכת המכונאות!!! כדי לפרנס את עצמו. אולם אביו הקדוש ר' חיים זצ"ל, לא נתן לפריו הטהור להישמש מתחת ידיו ולהתרחק מן העץ.

באחד הימים הופיע באותו מוסך בו למד ר' משה אהרן את מלאכת המכונאות. באותה עת היה בנו רכון מתחת למנוע מכונית עוסק במלאכתו, ר' חיים שרבה את ראשו לשם, וקרא: "בני, בני! צא משם, לא כאן מקומך! מקומך בין צדיקי הדור, בדידני מסורת אבות מדורי דורות, ואם אתה לא תמשיך בדרך אבותיך, מי יתגאס את עם ישראל, מי יתפלל עליהם ומי יברכם בעת צרתם? לא להיות מכונאי נוצרת, אלא ללכת בראש העם! בתוכך טמונים כוחות אדירים, ואם תקדיש את כל עתותיך לעבודת הבורא, תוכל לעלות מעלה מעלה, ותעמוד לימין עם ישראל לישועה ונחמה". ר' משה אהרן האזין לקריאת אביו, והפסיק לגמרי את כל עיסוקיו אלו, והתמסר כולו לעבודת ה' בלבד, "לליל לה' אלוהיך". ומאותה ימים, עוד טרם מלאו לו עשרים שנה, התחיל את תקופת ההסגר שלו, שנמשכה במשך רוב ימי חייו.

יסורים רבים תקפוהו ואת כולם קיבל באהבה. מרוב סגופיו ותעניותיו גופו נחלש מאד, וכבר בהיותו כבן ארבעים וחמש נשרו כל שיניו מפיו. לרופא שיניים שביקר במעונו, והציע שיתקין לו מערכת שיניים תותבות, השיב: "לשם מה אתקנים, אם כדי ליהנות את מעי ממאכלי העולם הזה, זה איני חפץ. איני רוצה בהנאה חולפת וגשמית זו, אדרבה, חפצי לאכול רק כדי להתחזק את גופי, וזה אפשרי ויותר קל כך".

כאשר הגיע לימי הזקנה, תקפה אותו מחלה קשה, וייסורים גדולים באו עליו. בעת שתקפוהו ייסוריו, היה סוגר את חדרו, עולה על יצועו, ומשוחח עם לבבו תוך כדי בכי מעורר לבבות. בני ביתו שהאזינו כמה פעמים לדבריו, שמעו איך היה משוחח לבורא עולם, שייסוריו יכפרו על חטאיו. כאשר ביקשו בני ביתו להזמין רופא שישקל מעליו את ייסוריו, אמר להם: "אל תביאו רופא, כי אין טעם לכך, אני לכשעצמי אין לי תרעומת על יסורי, והנני מקבלם באהבה רבה, ואם מתוכם אני בא לידי בכי, הרי שיש בזה תועלת עצומה, כי את אותו בכי הנני מנצל לתפילה על הכלל ועל הפרט".

כשהתגברו ייסוריו, ומחלתו התפשטה, החליטו הרופאים כי יש לקטוע את רגליו, ובכך למנוע ממנו את ייסוריו. ר' משה אהרן סרב לכך בכל תוקף, בטענה, כי קיבל מהקב"ה רמ"ח אברים, ועליו להתחזקם לו בשלימות. ואם משום יסוריו, הרי שהוא סובל ולא אחרים, ואם ירצה הבורא, גם אלו יעברו. לאחר חודשיים הגלידו הפצעים ברגליו, וייסוריו אלו חלפו מעט. אולם בשבת נחמו, שותק מערכת הדיבור, וייסוריו גברו והלכו.

בליל ד' באלול, הופיע ר' משה אהרן בחלום בנו, וביקשו, שלמחרת בערב יהיה ניצב סמוך למיטתו, כי באותו זמן תעלה נשמתו לגני מרומים. למחרת בשעות הלילה המוקדמות, ליל ה' באלול תשמ"ה, יצאה נשמתו של ר' משה אהרן, בקדושה ובטהרה, מזוככת מכל סיג, ועלתה בסערה השמימית.

בהלווייתו השתתפו המונים מכל רחבי הארץ, וגופו הטהור והמוזכך נטמן בבית העלמין באשדוד. על ציונו הוקם אהל מפואר, אותו פוקדים רבבות אנשים מכל רחבי תבל, בתפילה ובקשה לבורא עולם, שיערה עליהם רחמים מרומם, בזכות אותו צדיק קדוש וטהור הטמון שם, וזכותו תגן עלינו, אמן.

האילן

"כי האדם עץ השדה" (דברים כ, יט)

מבנה האילן עשוי משלושה חלקים כלליים: א. שורשים. ב. גזע. ג. עלים ופירות.

וצורת חיותו וצמיחתו אף היא נחלקת לשלושה חלקים: א. השורשים – שהם עיקר קיום העץ וחיותו. נמצאים בעומק האדמה, נעלמים ונסתרים מעיני בני אדם. אך הם עיקר ויסוד לצמיחתו וקיומו זמן רב. ב. גזעו – צומח ממזן לזמן והוא גלוי לעין כל רואה, וצמיחתו ניכרת בגידולו ופריחתו עד שאפשר גם לשער על ידו שנות חייו המישיים שנה ויותר. ג. פירותיו – תכלית מטרת נטיעתו, שיהיו ראויים למאכל ועונג לבני אדם ובתוכם מצויים חרצנים וגרעינים, אשר מהם יכולים לנטוע עצים רבים כדמות העץ ממנו הם צמחו, ככתוב (בראשית א, יא): "עץ פרי עושה פרי למינח".

בכך נמשלו בו חיי האדם, בביצוע מטרת שליחות נשמתו בעולם הזה, בשלושה רבדים זה אחר זה: א. חינוך האמונה בבורא יתברך, אשר ככתוב (יחזקאל ג, יד) "מלא כל הארץ כבודי", והיא מחיה אותו ומהווה אותו כל רגע ורגע, כהנוסח בתפילה "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", וכן האמונה בתורתו הקדושה ובמשה עבדו, שכולה מפי הקב"ה. ואפילו אות אחת לא אמרה משה מעצמו ח"ו. וכוחה טמון בעומק הנשמה והיא ההתחלה והיסוד לקיום כל התורה, ככתוב (חבקוק ב, ד) "צדיק באמונתו יחיה" (ראה סוף מסכת מכות). ב. לאחר מכן, מתחילה העבודה בפועל בלימוד התורה וקיום המצוות, אשר נחלקים לפי ערך שנות האדם וגדילתו. משנות נעוריו עד סוף שנות הזקנה, בבחינת "מעלין בקודש". ובכך רואים ונגלים לעיני בני האדם אופן קיום המעשים הטובים המוטלים עליו בכל משך שנות חייו. ג. שלימותו מתבצעת בזיוכי הרבים, כאשר מעמידים בנים ותלמידים שיש בהם יראת שמיים ובכוחם להפרות ולהרבות את התורה לדורות הבאים לאחריו, בהנהגה הראויה והמסורה מפי האבות ומשה רבינו ע"ה.

(עפ"י אלפי ישראל – הצומח)

יירצת פי שלום אהרן

זכות האמהות לא תמה

הנה נאמר "כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו", ודרשו חז"ל 'מראש צורים – אלו אבות, ומגבעות – אלו אמהות'. משמעות הדברים נתבארה בדברי רש"י, אני מסתכל בראשיתם ובתחילת שורשיהם ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו על ידי אבות ואמהות. האמהות כמו האבות הן אלו שייסדו את בית ישראל והעניקו לו את היציבות והחוסן לעד.

והוסיפו חז"ל ואמרו שהפילו משה רבינו בעת תפילתו על ישראל נשען על זכויות אלו, שכן במלחמת והוסיפו חז"ל ואמרו שהפילו משה רבינו בעת תפילתו על ישראל נשען על זכויות אלו, שכן במלחמת

עמלק נאמר 'ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה – ראש אלו מעשה אבות, הגבעה אלו מעשה אמהות'. וביאר השם משמואל בעומק נפלא הטמון ברמזים אלו, שחלק האב בבנין צאצאיו שונה מזה של האם, האב מקנה לבניו את החלק הקשה שבהם, ואילו האם תורמת את חלק הלב והרגש, הוא שאמרו חכמים בשפת רמזיהם כי 'ראש הצורים' וה'אבן' רומזים לכח האבות הקריים 'איתנים' שהעניקו לצאצאיהם את כח התקיפות.

לעומת רמוזות האמהות ב'גבעות' שהן של חול רך, רמז לתשוקות ולרגשות הפועמות בלבבות האמהות, שהורישו לעם ישראל את סגולת הלב הטהור הנכבד והמשותק לכל דבר שבקדושה.

והגאולה השלימה שאנו מצפים לקראתה, אמונה להגיע אף בזכות האמהות, כפי הנאמר בשיר השירים 'קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות' והפליא השפת אמת לומר, שכן יעשה עמנו הקב"ה גם בגאולתנו מגלותנו הנוכחית, ש'הרים' רומזים לאבות ו'גבעות' רומזות לאמהות, ואם כן בזכותם יקפץ הקב"ה על כל החישובים, וקפיצה היא יותר מדילוג, באשר דילוג הוא ברגל אחת, ואילו קפיצה הנאמרה באמהות היא בשתי הרגליים במשנה מהירות, ואפילו לדברי השיטה בגמרא בשבת (נה. ב) שתמה זכות אבות, מכל מקום זכות האמהות לא תמה, וכן יעשה לנו עתה בזכות האמהות ויחיש את גאולתנו השלימה בב"א.

מהנעשה במוסדותינו

♦ הדים נרחבים לנסיעה לציוני הצדיקים שבצמון שהתקיימה ביום רביעי כד' אב ע"י מוסדות "דרכי תורה". לכל אורך היום נאמרו דברי תורה, ואף נערכה סעודה כיד המלך. המשתתפים ציינו את התרוממות הרוח ואת החיוך שחשו במהלך הנסיעה. ב"ה ביום שלישי בא' אלול (20.9.11 למנינם) תערך נסיעה נוספת ומיוחדת לנשים בלבד. טל' לפרטים 08-9452903

♦ ביום ראשון יב' אלול (11.9.11 למנינם) יתקיים כנס חינוך ואחרות לנשות משפחת מוסדות "דרכי תורה". הכנס יהיה בטימן "יועשו כולם אגודה אחת", ובו תימסר שיחה מיוחדת מאת הרבנית ש' גמליאל תחי'.

♦ בס"ד נחתם חוזה עם העירייה על המגרש שבו עתיד להבנות המרכז הרוחני של מוסדות "דרכי תורה". כל החפץ לזכות במצוה אדירה זו של בנין בית לה' שבו יעמלו בתורה יומם ולילה לאורך כל ימות השבוע, מוזמן ליצור קשר עם הנהלת המוסדות בטל' 08-9452903

♦ בפרס ימי חודש הרחמים והסליחות חשוב להזכיר את סגולת הכפרה הטמונה בחזקת לומדי תורה. ומקובלנו שמצוה זו מסוגלת ביותר לכפר ולזכך את האדם מהחטאים הגדולים ביותר. המעוניינים להחזיק באברכי הכוללים שבמוסדות מתבקשים ליצור קשר עם ההנהלה בטל' הנ"ל.

כתובת המערכת: רח' מרגולין 12, רחובות הטל' 08-9452903. פקס: 08-9452903. דוא"ל: salami1@bezeqint.net

שאלות לבית ההוראה: הרה"צ אמנון לימאוי שליט"א 052-7656488 הרה"צ אביחי יששכר שליט"א 050-4130321

מפעילויות ביהמ"ד: כוללים לאברכים מצוינים • בימ"ד להוראה לרבנות • כולל ערב • כולל הדף היומי • הנצחה לע"נ הנפטרים. תרומות בעבור מצות החזקת התורה וכן להקדשות והנצחות בעלון ניתן להפקיד בבנק הדואר ח"ן 8795528 דרכי תורה

דוא"ל: להארות והערות, והצטרפות לרשימת התפוצה של המהדורה המקוונת בדוא"ל: Darchait@shtaygen.co.il